

Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:12

Tisdagen den 1 oktober

Kl. 13.00–14.38

Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 10 september justerades.

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Jenny Andersson* av sagt sig uppdraget som ledamot i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 3 oktober kl. 14.00*.

§ 4 Meddelande om partiledardebatt

Tredje vice talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum *onsdagen den 16 oktober kl. 9.00*.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2019/20:2 för tisdagen den 24 september i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från arbetsmarknadsutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2019/20:1

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:1 Ökade arbetsplatsrelaterade olyckor bland elektriker

av Saila Quicklund (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 4 oktober 2019.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 25 september 2019

Infrastrukturdepartementet

Anders Ygeman (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2019/20:16

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:16 Det ökande antalet sprängdåd i Sverige

av David Josefsson (M)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 oktober 2019.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 september 2019

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkande

2019/20:JuU2 Tillsyn över och ingripanden mot advokater och advokatbolag vid tillämpning av penningtvättslagen

Trafikutskottets betänkanden

2019/20:TU2 Genomförande av EU:s reviderade direktiv om säkerhet ombord på passagerarfartyg

2019/20:TU3 Genomförande av EU:s direktiv om arbete ombord på fiskefartyg

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2019/20: MJU3 Riksrevisionens rapport om statens vägledning av kommunal tillsyn

Skatteutskottets betänkanden

2019/20:SkU3 Genomförande av direktivet om skat-
tetvistlösningsmekanismer inom EU
2019/20:SkU2 Ändring i det nordiska skatteavtalet

§ 8 Svar på interpellation 2018/19:312 om en av- vägning mellan havsbaserad vindkraft och natur- värden

Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA
LÖVIN (MP):

Fru talman! Staffan Eklöf har frågat mig om jag av-
ser att tillåta utbyggnad av vindkraft i de tre känsliga
miljöerna Södra Midsjöbanken, Stora Middelgrund
och Finngrundet. Han har frågat mig om klimatmålen
är överordnade bevarandet av naturmiljöer och arter
för regeringen.

Han har vidare frågat mig om jag avser att säker-
ställa att utsläppsminskningars klimatnytta i ett nation-
ellt och globalt perspektiv jämfört med andra alternativ
beräknas och sedan vägs av mot andra värden innan
beslut tas med hänvisning till klimatnytta för att an-
vända ett område till energiutvinning inom havsplana-
erna.

Slutligen har Staffan Eklöf frågat mig om jag avser
att inom havsplanearbetet säkerställa att den faktiska
klimatnytta som är kopplad till sannolikheten att
minskning av svenska utsläpp leder till minskade glo-
bala utsläpp uppskattas innan beslut tas med hänvis-
ning till effekten av att vara ett föredöme.

Då frågorna är ställda med havsplanearbetet i fokus
vill jag börja med att kommentera just havsplanerna.
Det är många intressen som ska samsas om havet. I
havsplaneringen lyfts alla intressen i användningen
fram och analyseras, för att resultera i en vägledning
om vilket eller vilka ändamål som är mest lämpliga i
olika delar av havet. Havsplaneringen avväger mellan
många olika intressen.

Sveriges havsplaner ska bidra till en långsiktigt
hållbar utveckling genom att förena näringspolitiska
mål, sociala mål och miljömål. Planerna ska ge väg-
ledning till myndigheter och kommuner vid planlägg-
ning och prövning av anspråk på användning av områ-
det. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att ta
fram förslag till havsplaner och har i den processen
haft omfattande samråd med berörda intressenter där
det framkommer att det i vissa fall finns intressen som
står emot varandra. Förslagen lämnas till regeringen i
slutet av detta år, varpå en omsorgsfull beredning vid-
tar i Regeringskansliet inför regeringens beslut. Jag
kan inte föregå regeringens kommande ställningsta-
gande gällande havsplanerna.

I sammanhanget kan jag nämna att det i Regerings-
kansliet för närvarande handläggs ett ärende om en
planerad vindkraftspark vid Södra Midsjöbanken.
Ärendet handlar om en ansökan om tillstånd enligt la-
gen om Sveriges ekonomiska zon att uppföra och driva
den planerade vindkraftsparken. Ärendet har inte ett
direkt samband med regeringens kommande beredning

av förslag till havsplaner. Eftersom ärendet är på-
gående kan jag inte föregå regeringens prövning i detta
enskilda ärende. Jag kan inte heller föregå andra even-
tuellt kommande prövningar i enskilda ärenden i fråga
om vindkraftsparker i de aktuella utsjöbankarna.

Fru talman! Miljömålssystemet utgör stommen i
svensk miljöpolitik, och miljö kvalitetsmålen beskriver
det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska
leda till. Regeringen verkar för att Generationsmålet,
de 16 miljö kvalitetsmålen och etappmålen, både de
som beslutats av riksdagen och de som beslutats av re-
geringen, ska nås. Därutöver har vi också klimatlagen
som styr regeringens arbete med miljö kvalitetsmålet
Begränsad klimatpåverkan. Klimatmålet anger att re-
geringen i enlighet med Parisavtalet ska verka både
nationellt och internationellt för att den globala medel-
temperaturökningen begränsas till långt under två gra-
der och att ansträngningar görs för att hålla ökningen
under en och en halv grad.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram att det generellt
finns stora synergieffekter mellan klimatmålen och öv-
riga miljömål. Vetenskapen har gång på gång gjort oss
varse om de fruktansvärda effekter den globala upp-
värmningen medför, inte bara för oss människor utan
även för naturmiljöerna och den biologiska mångfal-
den. Så sent som i förra veckan släppte IPCC en rap-
port som belyser klimatförändringarnas påverkan på
hav och kustområden. Det vetenskapliga läget under-
stryker vikten av att vi jobbar aktivt för att minska
växthusgaser för att kunna uppnå samtliga miljömål.

Anf. 2 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag har
ställt frågor om exploatering av vissa områden till havs
för vindkraftsutbyggnad och hur regeringen kommer
att möjliggöra rimliga avvägningar som behövs mellan
klimatmål och mål för biologisk mångfald i de biolo-
giskt rika havsgrunden och utsjöbankarna. Goda beslut
kräver analys av konsekvenser och avvägningar mel-
lan olika värden. Ministern gick in på detta i sitt svar.

Bakgrunden är att de miljöer som havsbaserad
vindkraft kan byggas på – grund och bankar – också är
särskilt viktiga miljöer för många djur. Södra Mid-
sjöbanken är exempelvis övervintringsområde för en
mycket stor del av norra Europas alfåglar, som enligt
Artdatabankens rödlista är en starkt hotad art. Det har
visat sig att alfåglar undviker vindkraftverk. De har
också svårt att hitta en alternativ bank. En vindkrafts-
utbyggnad där skulle sannolikt få mycket allvarliga ef-
fekter för norra Europas bestånd av alfåglar. Även
andra fåglar kan drabbas.

Platsen är dessutom en mycket viktig föryngrings-
plats för Östersjöns tumlare. Detta är en hårt pressad
stam. Tumlarna har ett mycket begränsat genetiskt ut-
byte med tumlare i andra vatten och måste därför ses
som en för Östersjön separat population. Antalet indi-
vider i Östersjöbeståndet har aldrig tidigare varit så
lågt som det var vid den senaste mätningen. Byggnads-
arbeten för en vindkraftspark riskerar att under många
år störa ut föryngringen.

Av ministerns svar framgår att regeringen inte vet hur den kommer att ställa sig till ärendet om vindkraftsutbyggnad på Södra Midsjöbanken, och jag kan ha förståelse för att regeringen inte kan ge besked på förhand. Det kommer dock att bli en rysare att följa detta.

I svaret framgår emellertid inget om hur regeringen kommer att bedöma klimatnyttan i havsplanarbetet och ingenting om huruvida regeringen kommer att jämföra denna klimatnytta med klimatnyttan hos andra satsningar för klimatet som i stället kan göras. Ingenting framgår om hur klimatnyttan kan vägas av mot andra värden, såsom livsmiljöer och arters bevarande.

Slutligen saknas svar på om regeringen alls är intresserad av att försöka kvantifiera den globala klimatvinsten till följd av att Sverige agerar som föredöme. Om beslut tas att förstöra livsmiljöer och äventyra arters överlevnad med hänvisning till en sådan föregångarteori måste åtminstone en uppskattning göras, annars kortsluts möjligheterna att göra en avvägning eftersom allting i så fall automatiskt övertrumfas.

Att denna helhetssyn saknas har jag svårare att förstå, inte minst då det utifrån underlaget i havsplanarbetet är tydligt att bedömningen av klimatnyttans storlek är tydligt gjord, som jag ser det, att ingen jämförelse har gjorts med andra alternativ och att avvägningen mot biologisk mångfald inte görs på ett transparent sätt. Myndigheten konstaterar dock att irreversibel skada kommer att uppstå om man gör så.

En uppskattning av den förväntade globala klimatnyttan av att Sverige agerar som föredöme har inte gjorts.

Myndigheterna har säkert agerat i linje med sitt uppdrag och ska nog inte kritiseras. Men klimatnyttan måste ju också värderas och kvantifieras, som andra nyttor. Om detta arbete ska göras blir det regeringens uppgift. Regeringen måste göra det.

Det enda jag begär är att regeringen berättar på vilket sätt den tänker göra avvägningarna. Detta handlar om arbetssätt och inte om det färdiga resultatet. Regeringen bör rimligen veta om och hur den planerar att ta dessa hänsyn.

Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag tackar Staffan Eklöf för en intressant och förvisso väldigt viktig fråga.

Vi har nu för första gången förslag på havsplaner. De har ännu inte lämnats in till regeringen, ska påpekas, så det är för tidigt att uttala sig om innehållet i havsplanerna. Men det blir ett stort kvalitativt steg framåt att för första gången ställa motstående intressen mot varandra i en gemensam havsplanering för ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart nyttjande av våra hav. Det är någonting som tidigare tyvärr har saknats. Där får man väga olika intressen mot varandra: fisket, vindkraften, skydd av biologisk mångfald, jordbruk, skogsbruk, turism och alla andra näringar som har intresse av att nyttja haven och kusterna. En önskan om en fullständig kvantifiering av nyttor och risker kan

vi alla dela, men vi måste också kunna dela ett erkännande av att det är ett stort steg framåt att man lägger allas intressen på bordet och kan identifiera målkonflikter i havsplanerna. Detta ser regeringen väldigt positivt på.

När det handlar om att göra en bedömning av den förväntade globala klimatnyttan av att Sverige är ett föredöme i klimatfrågan vill jag understryka att alla länder som är signatärer av Parisavtalet – och bland dem finns ju Sverige – har förbundit sig att minska utsläppen och försöka klara en så låg global temperaturökning som möjligt. Vi ska stanna så nära en och en halv grad temperaturökning som möjligt. Det här är nationella åtaganden, och det åligger alla parter i Parisavtalet att göra detta. Det är alltså inte så att vi har en valfrihet här och kan säga att vi ska minska någon annanstans med de 60 miljoner ton utsläpp som Sverige står för och fortsätta som vi brukar göra inom våra egna gränser. Där har vi ett internationellt åtagande.

Det andra som Staffan Eklöf frågar om är hur vi kan utgå från att vi utgör ett föredöme och att andra följer efter. Vi har en brett antagen klimatlag i Sveriges riksdag. Tack vare den har väldigt mycket aktivitet satt igång inom Sveriges gränser, bland annat initiativet Hybrit, som handlar om hur den svenska tunga stålindustrin ska gå över till helt ny teknologi och använda vätgas i stället för kol i masugnarna eller i en helt annan typ av ugn. Det här är ett initiativ som också har potentialen att kunna exportera en teknologi som väsentligt kommer att kunna minska de globala utsläppen. Jag vill verkligen stryka under detta. Jag var i New York förra veckan och presenterade det här initiativet i en internationell ledarskapsgrupp, och det finns redan andra stora stålföretag som har anslutit sig till detta. Om vi klarar detta, vilket jag tror, handlar det om en klimatnytta på strax under 10 procent av jordens utsläpp. Här är den svenska energiöverenskommelsen helt avgörande; med den kommer vi att ha väldigt god tillgång till billig elektricitet som behövs i vätgasomvandlingen.

Den biologiska mångfalden är som sagt ett mål som samverkar med och har en synergi med klimatmålen. Där behöver vi vara väldigt vaksamma, så att vi inte förstör ekosystem.

Anf. 4 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Det är väldigt bra att motstående intressen ställs mot varandra. Men för att det ska få effekt måste intressena vara rätt beskrivna. Det är där min oro finns.

Ministern nämner Hybrit, ett mycket bra projekt som kan få global effekt. Sedan finns det andra satsningar i Sverige som jag tror får noll effekt på det globala klimatet. Det illustrerar att det kan bli väldigt olika beroende på vilka satsningar man gör. Sedan kan det bli väldigt olika resultat vad gäller sekundära effekter som biologisk mångfald beroende på var man gör det. Det är alla de här avvägningarna som är viktiga.

Frågan är då hur avvägningarna ser ut. Det vore en dysfunktionell avvägning om man vägde naturvärden mot att vindkraftverk typiskt sett är bra för klimatet för att de producerar förnybar el. Ett system för avvägning måste kunna göra skillnad i resultat, till exempel mellan vindkraftsutbyggnad på Södra Midsjöbanken och på land i Piteåtrakten samt mellan en ineffektiv strategi och en effektiv strategi.

Hur tänker regeringen klara av att göra de här avvägningarna? I miljöbalken finns det inte så mycket ledning för regeringen, som jag ser det. Man skulle kunna luta sig på 3 kap. 1 §, där det står: "Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning." Men de här områdena är ju lämpliga både för vindkraft och för att bevara livsmiljöer och arter. Vilket är mest hållbart: att minska koldioxidutsläppen eller att spara de här miljöerna? Det kan man bara veta om man kan svara på de frågor som finns i vår interpellation. Samma problem gäller 3 kap. 10 §.

Man måste veta vad man jämför. Man behöver veta den globala klimatnyttan av exploateringen. Man måste jämföra med andra alternativ, till exempel Hybrit, samt väga av det mot nyttan i den biologiska mångfalden. Regeringen kommer inte runt frågeställningarna i interpellationen och måste lösa dem – visserligen inte just nu, men jag vill höra hur regeringen tänker och om regeringen fäster tillräcklig vikt vid de här frågorna.

Det här blir lite tekniskt, men grundfrågan som jag och kanske fler med mig undrar över är: Kommer de höga naturvärdena med livsmiljöerna och arterna att skonas, kommer de att offras för stor klimatnytta eller kommer de att offras till ingen nytta alls? Detta måste gå att svara på.

På grund av den stora osäkerheten om huruvida vindkraftsetableringar i svenska hav ger en global klimatnytta eller inte alls anser vi sverigedemokrater att man ska inta en försiktig hållning och inte göra exploateringar i klimatsyfte om de oåterkalleligen skadar naturvärden och kraftigt decimerar redan hotade arter.

Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag vill understryka det som jag sa inledningsvis. Det här är pågående ärenden. Regeringen kan inte uttala sig i enskilda ärenden som handläggningen av den planerade vindkraftsparken på Södra Midsjöbanken. Vi väntar på ett beslut från länsstyrelsen vad gäller påverkan på Natura 2000-område och Natura 2000-tillstånd. Vi får återkomma när länsstyrelsen har kommit med sitt beslut i frågan.

Vad gäller att vara ett föredöme har regeringen beslutat om målet att vi ska vara en fossilfri välfärdsstat. Om Sverige kan gå mot fossilfrihet och visa att det går hand i hand med att samtidigt ha en stärkt välfärd och ekonomisk utveckling är jag fullständigt övertygad om

att det kommer att inspirera andra att följa efter. Vi behöver föregångsländer. Vi har en väldigt allvarlig situation, vilket FN:s samlade forskarpanel IPCC ett antal gånger har slagit fast i oerhört genomarbetade och grundliga rapporter. Den senaste kom förra veckan. Det handlar om påverkan på haven och kryosfären. Vi ser en enormt allvarlig effekt på våra hav av de utsläpp som redan har skett. Uppvärmning, försurning och förlust av syre i havsmiljöer kommer tyvärr att orsaka stora förändringar i sammansättningen av arter och ekosystem. Östersjön tror jag kommer att påverkas högst avsevärt av syrebristen, försurningen, utsötningen och det allt varmare vattnet.

Här har vi en väldigt allvarlig situation. I det sammanhanget är jag väldigt glad att Miljömålsberedningen just nu arbetar med havsmiljömålet kopplat till klimatmålet. Vi har redan förra året tillsatt Miljömålsberedningen att arbeta med detta så att vi får en bättre analys, som är precis det som ledamoten efterlyser.

Höga naturvärden och ekosystem är någonting som är oerhört viktigt för att vi ska kunna dämpa effekterna av klimatförändringarna. Regeringen är högst medveten om att resilienta och livskraftiga ekosystem kanske är det bästa försvaret vi har för att minska effekterna av klimatförändringarna. Här behöver vi ha en väldigt försiktig ansats.

Fördelarna med särskilt vindkraft till havs är, förutom att den är koldioxidfri, att det blåser mer konstant ute till havs. Därför är det en mer pålitlig och uthållig energikälla. Det är därför av intresse att titta på lämpliga platser ute till havs.

Det arbetet kommer att kunna göras mer systematiskt i förhållande till havsplanerna. Men vi har också lämnat uppdrag till våra myndigheter att titta på vilka områden som är de mest lämpade för detta.

Vi kommer naturligtvis att prioritera att skydda våra hotade arter och ekosystem samtidigt som vi måste leverera på den historiskt stora uppgiften att ställa om vårt samhälle till fossilfrihet.

Anf. 6 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Tack, ministern!

Om vi når klimatmålen genom att offra naturvärden tror jag inte att vi kan fungera som ett föredöme för världen. Ministern tar upp IPCC:s rapport från förra veckan. Jag håller med om att det är bråttom, men då gäller det att göra rätt.

Jag vill referera till en artikel i Nature som kom för ungefär två veckor sedan. Den visar en graf som säger väldigt mycket. Det handlar om koldioxidutsläpp över tid och visat per land. Man kan se att EU minskar sina utsläpp. USA ligger mer eller mindre stabilt, och Kina ökar dramatiskt.

Kina ökar dramatiskt från en redan hög nivå. De kanske står för ungefär en fjärdedel av utsläppen, såg det ut som i grafen. Kina använder mer än hälften av världens kol just nu. Varje klimatstrategi som inte infattar att Kina måste sänka sina utsläpp dramatiskt och snabbt är dömd att misslyckas som jag ser det.

Det gäller att ha en tanke om det, och vi har en tanke om det. Sedan kan jag tycka att det var intressant att Ibrahim Baylan i söndagens *Agenda* använde tydlig SD-retorik i frågan om det. Vi verkar få genomslag även på detta område.

Trots svaren noterar jag att ministern ser vindkraftens klimatnytta utifrån perspektivet att vindkraft typiskt sett ger klimatnytta och att regeringens ledstjärna är teorin om Sverige som föregångare, utan att försöka kvantifiera effekten eller bedöma sannolikheten för att det ska fungera.

Regeringen kan inte svara på vilka beslut den kommer att fatta. Det är helt okej. Jag tycker att regeringen inte riktigt har en klar bild av hur klimatnyttan kan mätas och kvantifieras utan hänvisar till framtiden innan den vägs av mot biologisk mångfald. Regeringen kan inte riktigt redogöra för hur avvägningen ska ske.

Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! När det gäller klimatfrågan är det väldigt intressant att delta i de internationella konferenserna och höra den olika retoriken från olika länder.

Jag skulle önska att vi alla på jorden skulle kunna dela upp oss i ungefär tiomiljonersdelar. Samtliga skulle titta sig själv i spegeln och säga: Vi står bara för en liten bråkdel av 1 procent av jordens utsläpp, och vi behöver inte göra någonting. Så låter det från delstater i Tyskland, regioner i Kina, små länder i Afrika och till syvende och sist delstater i USA. Ingen behöver göra någonting.

Vi måste börja jobba, gräva där vi står och göra vår hemläxa. Sverige står tyvärr per capita för väldigt höga utsläpp. Vi ligger i topp i världen. Med en god ekonomi som vi har, med en offensiv och bra miljö- och klimatpolitik i botten och ett näringsliv som vill vara med om omställningen har vi de allra bästa förutsättningarna för att göra omställningen.

Jag vill verkligen garantera ledamoten att vi trycker på Kina och USA och hjälper utvecklingsländer att göra sin omställning. Vi fördubblade vårt bidrag till den gröna klimatfonden, vilket vi meddelade i förra veckan. Det gjorde vi för att hjälpa de fattigaste länderna att göra sin omställning.

Vi har i dag 80 miljarder som redan ligger i pipeline som redan beslutade investeringar i vindkraft. Det är verkligen ett kvitto på att energiöverenskommelsen levererar. Men vi ska naturligtvis och vi kan bevara känsliga miljöer och den biologiska mångfalden. Det är också vår livlina för att vi ska klara klimatförändringarna så bra som möjligt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2018/19:314 om en moderniserad och teknikneutral gentekniklagstiftning

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Staffan Eklöf har frågat landsbygdsministern vad regeringen gör för att uppfylla riksdagens tillkännagivande att uppnå en moderniserad och teknikneutral gentekniklagstiftning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Genetiskt modifierade organismer regleras på EU-nivå. Lagstiftningen är harmoniserad för att samma krav ska gälla i alla EU:s medlemsländer, och den bygger på försiktighetsprincipen. Syftet med reglerna är att skydda människors och djurs hälsa och miljön, och samtidigt sörja för att den inre marknaden fungerar effektivt. Lagstiftningen omfattar organismer vars genetiska material har ändrats på ett sätt som inte sker naturligt, och som avsiktligt införs i miljön. Om en riskbedömning utesluter negativa effekter kan en genetiskt modifierad organism godkännas för att släppas ut på marknaden. Denna prövning görs på EU-nivå och beslutet gäller i samtliga EU:s medlemsländer. Vid användning av genetiskt modifierade organismer med inneslutande åtgärder som förhindrar att organismerna kommer ut i miljön, som till exempel forskning i ett laboratorium eller användning i ett växthus, krävs i regel inte godkännande.

Fru talman! Den 25 juli 2018 meddelade Europeiska unionens domstol dom i ett mål om förhandsavgörande angående så kallade nya tekniker för genetisk modifiering. Domen innebär att en specifik typ av ny genteknik inte är undantagen från EU:s lagstiftning på området och omfattas därmed av krav på godkännande. Domen är vägledande för samtliga EU:s medlemsländer.

Den 4 april 2019 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen att lagstiftningen om genetiskt modifierade organismer bör modifieras och göras teknikneutral. Tillkännagivandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Eftersom genetiskt modifierade organismer regleras på EU-nivå bör insatser ske på denna nivå. Det finska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd har föreslagit att rådet ska uppmana Europeiska kommissionen att ta fram en studie om nya genteknikers status enligt unionslagstiftningen. Studien ska ta hänsyn till EU-domstolens dom. Enligt förslaget ska Europeiska kommissionen överlämna studien senast den 30 april 2021. Regeringen är positiv till förslaget och stöder ett beslut att be kommissionen att initiera en studie och att den även ska innefatta en kostnadsanalys. Regeringen avvaktar resultatet av denna studie.

Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Först lite bakgrund: Förra tisdagen kunde man läsa i den vetenskapliga tidskriften *Nature* att en ny svampsjukdom

som förstör bananplantager nu har kommit till Amerika. Rubriken löd: CRISPR kan vara bananens enda hopp. CRISPR är en ny genredigeringssteknik. Alla bananer vi köper i affären är känsliga för svampen. Det går inte att förädla bananer på traditionellt sätt med korsningar eftersom den är steril och klonförökad.

Bananer, som vi känner dem, kommer att försvinna helt så småningom. Vi kommer förstås att få andra bananer, men de tänkbara alternativen har inte samma kvaliteter. Utbyte, lagringsbarhet och smak är sämre. Man kan lösa det här med genmodifiering, genom att stoppa in en resistensgen. Men sådana växter är det mycket svårt att få tillstånd för inom EU. Då skulle man kunna använda någon av de nya genredigeringsmetoderna, som bara ändrar en befintlig gen lite grann på ett förbestämt ställe – kanske bara i en enda DNA-bas.

Det handlar om en kontrollerad mutation, och mutationer finns redan i så många av våra livsmedelsgrödor. Sådana genredigerade växter anses inte vara genmodifierade i flera länder utanför EU. Lovande försöksverksamhet finns också redan för bananens resistens.

Men se, det går inte heller. EU-domstolen gjorde 2018 tolkningen att sådana växter ska hanteras lika hårt som vanliga genmodifierade växter. Det betyder långa tidsrymder, höga kostnader och ett mycket osäkert resultat. Detta är bara *ett* exempel.

Dagens gentekniklagstiftning är gravt föråldrad. Den har blivit omsprungen av teknikutvecklingen, och den är drabbad av politiska låsningar. EU-domstolens dom innebär också att två växter med exakt samma förändring på molekylär nivå ska regleras på olika sätt beroende på om det är en ny mutationsmetod eller en gammal mutationsmetod som har använts. Eftersom man inte kan särskilja dem från varandra är det mycket svårt att veta om en foderlast eller ett utsädesparti ska regleras eller inte.

Lagstiftningen måste alltså göras om i grunden, i enlighet med riksdagens tillkännagivande från i våras.

Min fråga i dag gällde vad regeringen gör för att förverkliga uppdraget i detta riksdagens tillkännagivande. Svaret blev att man ska stödja att man ber kommissionen att initiera en studie om nya genteknikers status enligt unionslagstiftningen. Och sedan ska regeringen sitta och avvakta till den 30 april 2021!

Samtidigt har vi redan fått ett utlåtande från EU-domstolen om just teknikernas status. Utredningen ska väl inte överpröva domstolens dom? Vi har ju fått ett svar, och det svaret visar att lagstiftningen inte fungerar och att detta kommer att få ekonomiska, hälsomässiga och miljömässiga konsekvenser för både konsumenter och handel.

Dessutom handlar det tillkännagivande som riksdagen gav regeringen om att verka för att ändra lagstiftningen, inte att studera den. Samma anda finns i Nederländernas initiativ – det initiativ som Sverige har stött. Jag tycker att det förslag som ministern för fram verkar innebära att man till och med backar från det som Sverige redan har stött.

Den allra minsta ansträngning som kan krävas från regeringen är att den åtminstone agerar för att beslutet i rådet ska följa Nederländernas skrivelse. Sveriges position måste vara att lagstiftningen ska ändras. Uppmaningen till kommissionen måste vara tydlig på den punkten. Sedan bör regeringen vidta en hel rad andra åtgärder, och inte avvakta.

Anf. 10 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för frågan! Detta är som sagt en lagstiftning som är EU-gemensam. Det handlar både om att skydda EU-medborgarnas och djurens hälsa och om miljön i stort. Det är också en konkurrensfråga för EU:s inre marknad.

Här ser vi tydliga fördelar med att kunna komma överens på EU-nivå. Precis som jag tror att ledamoten är oerhört medveten om är detta en högst kontroversiell fråga bland EU:s medlemsländer. Det har tagit fyra år att omförhandla bara en del av GMO-lagstiftningen. Regeringen anser att lagstiftningen bör vara teknikneutral; det är regeringens hållning.

Med tanke på de väldigt hårda låsningar vi har sett i GMO-frågan inom EU under lång tid tror jag att interpellanten bör överväga frågan och bedöma utsikterna till en framgång, utifrån interpellantens utgångspunkt, i en total revidering av GMO-lagstiftningen på EU-nivå. Där vet vi att det finns väldigt skilda åsikter mellan EU:s medlemsländer.

Nu har vi en dom i EU-domstolen som säger att de nya teknikerna också ska innefattas av GMO-lagstiftningen. Regeringen delar bilden att detta kommer att innebära stora svårigheter i implementeringen av lagstiftningen i och med att det kan komma att bli svårt att följa upp och kontrollera vilka organismer det är som har behandlats med den nya gentekniken. Det är precis en sådan studie som det finska ordförandeskapet föreslår för att tydligare kunna åskådliggöra vilka typer av utmaningar vi står inför som ett resultat av EU-domstolens dom.

När det gäller det nederländska förslaget har Sverige sagt att vi tycker att det är bra och viktigt att genomlys och diskutera frågan. Men vi anser att det viktigaste nu är att vi får ett bra faktaunderlag som den studie som det finska ordförandeskapet har föreslagit kan belysa. Därför har vi ställt oss bakom att man uppmanar kommissionen att ta fram en sådan studie.

Till syvende och sist är detta EU-gemensam lagstiftning. Det är kommissionen som har lagstiftningsinitiativet och som behöver fatta ett sådant här beslut. Regeringen tycker att de oklarheter som EU-domstolsavgörandet och nya gentekniker har medfört är en viktig fråga att uppmärksamma kommissionen på. Därför förväntar vi oss att det blir en prioriterad fråga för kommissionen att diskutera framöver.

Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman och ministern! Ja, nog är det svårt. Det är inte lätt. Frågor som bestäms på EU-nivå är svåra; det är som att ha en tvångströja på sig.

När det gäller den studie som ministern hänvisar till och som ska visa på svårigheterna måste man komma ihåg att ENGL, nätverket för laboratorier, redan har gjort en studie som visar på svårigheterna i att kunna skilja på de olika växterna. Jag antar att det är konsekvenserna av det hela som nu ska belysas. Men jag vet inte, utan jag gissar det utifrån vad ministern säger. Jag skulle dock tro att konsekvenserna är väl kända i vilket fall som helst.

Ministern vet väl att EU-kommissionen tidigare har dragit på svaret i den här frågan? Kommissionen skulle för många år sedan lämna besked om huruvida de nya genredigeringsteknikerna omfattas av direktivet eller inte. Sverige väntade länge på svaret – så länge att de svenska myndigheterna blev tvungna att avgöra frågan med tanke på den svenska förvaltningslagstiftningens krav. Kommissionen svarade aldrig. I nästan tre år levde sedan EU utan en gemensam uttolkning av direktivet. Det kunde alltså bli olika i olika medlemsstater.

Sedan kom det domstolsavgörande som vi har talat om, och det var inte kommissionen som tog tag i saken. Domslutet förvånade alla. Det gick ovanligt nog emot generaladvokatens yttrande, den svenska myndighetens tolkning och den förståelse som fanns i forskarsamhället. Domslutet visade att direktivet måste göras om, men kommissionen har inte gjort något sedan dess.

EU-kommissionen känner alltså ett stort motstånd mot att avgöra tolkningsfrågor när det gäller moderna växtförädlingsmetoder. Man hänvisar till att det är känsligt, och det har man gjort i alla tider. Precis som ministern säger vill man inte öppna för en revidering.

Att vänta är alltså inte ett alternativ. Regeringen måste i stället sätta upp en plan med datum för när man förväntar sig resultat och för när andra initiativ behövs. Ta reda på de andra medlemsstaternas åsikter, skapa allianser och kom på lösningar som tillfredsställer de skeptiska! Ta initiativ till möten med kommissionen! Regeringen måste vara kreativ och aktiv.

När det slutligen handlar om huruvida det här kan bli en framgång eller inte, eller om det till och med kan slå tillbaka, tror jag faktiskt att många medlemsstater är brydda av teknikutvecklingen och EU-domstolens avgörande och oroar sig för inte minst handeln. Det finns ett fönster nu. Öppna det!

Anf. 12 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Vi kan ha lite olika åsikter om huruvida EU är en tvångströja eller en möjliggörare för att vi ska kunna leva i en värld där vi har en öppen och fri handel och där vi också kan adressera gränsöverskridande miljöproblem och miljöfaror. Vi vet ju att just när det gäller olika arters eventuella spridning över gränserna och den oro som olika EU-medlemsländer känner inför det är detta ett bra sätt att kunna adressera människors oro och den reella fara det kan innebära om vissa genmodifierade arter sprider sig i naturen

med oförutsedda och oönskade konsekvenser. Den biologiska mångfald som vi diskuterade i den tidigare interpellationsdebatten kan faktiskt hotas när arter som är resistenta mot exempelvis vissa bekämpningsmedel sprider sig och tar över. Just i den här frågan behöver vi EU och ett gränsöverskridande samarbete mer än någonsin. Jag tror inte att någon medlemsstat tjänar på att ha sina absolut egna ståndpunkter i detta, i alla fall inte om man vill tillåta GMO med mindre restriktioner.

När det gäller vilken typ av studie vi vill se handlar det inte om vilken biologisk eller vetenskaplig skillnad det finns mellan dessa organismer och andra som har tagits fram genom mer naturlig växtförädling. Här handlar det om svårigheten med implementeringen av GMO-lagstiftningen och hur den ska kunna efterlevas. Vi ser att det finns stora frågetecken efter EU-domstolens dom, och därför anser vi att det är lämpligt att ta fram en sådan här studie. Vi ser det som det initiativ som interpellanten efterlyser.

Vi behöver ta detta steg innan vi kan ta andra politiska initiativ där vi inte ser att det är fullt genomlyst. Först måste vi se om det är lämpligt eller nödvändigt att öppna upp lagstiftningen för revidering. Det finns fortfarande många frågetecken, och det är viktigt att vi verkligen har ett ordentligt underlag.

Det var EU-domstolen som tog beslutet att detta ska klassas som annan GMO inom GMO-lagstiftningen, precis som andra GMO-produkter. Då behöver vi ha en noggrannare analys av vad det innebär för implementeringen av direktivet.

Anf. 13 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Nu är det nog inte så att man måste besluta dessa ärenden på EU-nivå. Det är egentligen inte det diskussionen rör, men jag kan bara konstatera att man kan ha handelsavtal. USA är ju inte en del av unionen, men det går ändå att handla med dem. Det går att styra upp sådana här frågor.

Dessutom vill jag säga att det inte finns några kända exempel på spridning och miljöeffekter av genetiskt modifierade växter.

Men för att nu gå till ärendets kärnfrågor handlar den studie som kommissionen ska göra och som regeringen vill stödja och tycker räcker som åtgärd tydligen om svårigheterna att implementera de slutsatser som domstolen kommit fram till. Jag hävdar att de är mer eller mindre kända och har diskuterats. Visst kan man studera det också, men man kan inte bara göra det och man kan inte vänta. Det uppfyller inte tillkännagivandet, för där handlar det om att verka för att ändra lagstiftningen.

Man kan göra mycket mer, inte minst för att få till stånd en reviderad lagstiftning. Jag har redan nämnt ett antal exempel på åtgärder man kan vidta. Dessutom kan man under tiden starta en process för att använda den möjlighet som redan finns i direktivet till förenklad procedur. Skapa en förenklad procedur för de enklaste genredigeringsteknikerna så att man får en öppning för vissa användningar, och lägg det inte bara i en skrivbordslåda!

Jag vill uppmana ministern att följa riksdagens tillkännagivande om att verka för en moderniserad och teknikneutral lagstiftning.

Anf. 14 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Återigen tack till Stefan Eklöf för frågan!

Detta är som sagt en fråga där EU-kommissionen är den som äger initiativrätten på EU-nivå när det gäller lagstiftning. Sedan kan medlemsländerna komma med uppmaningar till kommissionen, som kommissionen kan välja att följa eller inte. Normalt sett brukar kommissionen vara känslig för detta, men vi vet samtidigt att det finns ett väldigt starkt motstånd mot att öppna upp GMO-lagstiftningen från ett antal stora medlemsländer. Då är regeringens bedömning att det finska ordförandeskapets förslag om en studie för att belysa huruvida det är möjligt att leva upp till GMO-lagstiftningen med EU-domstolens dom när det gäller nya gentekniker är ett bra och lämpligt första steg. Att gå ut i full storm i den här frågan och tro att man ska kunna omvända EU-medlemsländer utan att ta de vederbörliga steg som kan bereda vägen för en annan typ av diskussion bedömer regeringen inte är en framkomlig väg.

Jag tror att det är ganska uppenbart om man följer historien kring detta. Den senaste ändring av lagstiftningen som genomfördes tog fyra år att förhandla, och då var det bara en ändring i en del av lagstiftningen och inte en fullständig översyn. Skulle man öppna upp för revidering – det är också någonting som interpellanten behöver tänka kring – är det heller inte alls säkert att man slutar i en lagstiftning som är önskvärd ur interpellantens synvinkel. Det finns väldigt starka andra åsikter i den här frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2018/19:318 om sponsring av damidrott

Anf. 15 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Lotta Finstorp har frågat mig om det rimliga i att avdragsrätten för sponsring grundar sig på ett lags marknadsvärdering och om jag avser att ta något initiativ för att uppnå en mer jämställd sponsring.

Med sponsring brukar förstås att ett företag lämnar ett ekonomiskt stöd till en verksamhet av idrottslig, kulturell eller annars allmännyttig natur. Avdragsrätten för sponsring bedöms enligt generella regler. Vad som avgör om avdrag får göras är om någon motprestation för det ekonomiska stödet lämnas och vad den består av. Om ett företag som sponsrar ett idrottslag till exempel får matchbiljetter som företagets anställda sedan använder betraktas det som en löneförmån, och företaget får göra avdrag för lönekostnaden.

Om ingen motprestation lämnas ses sponsringen som gåva, och för gåvor kan ett företag inte göra avdrag. Det är en grundläggande princip för det svenska skattesystemet.

Den frågeställning som Lotta Finstorp nämner uppkommer framför allt vid sponsring där företag får motprestationer i form av reklam och marknadsföring. I sådana fall görs en värdering av motprestationen och om värdet av motprestationen står i proportion till det ekonomiska stödet. Det är alltså inte någon marknadsvärdering av idrottslaget som sådant som ska göras, utan det avgörande är det värde som marknadsföringen skapar för företaget.

Lotta Finstorp nämner särskilt fotbollen i sin fråga. Sommarens världsmästerskap i Frankrike var en tittarsuccé. Tyvärr förlorade Sverige mot Nederländerna i semifinalen. Det var dock glädjande att över 2 miljoner svenskar ska ha sett matchen på tv, för med en större publik ökar det kommersiella värdet av att marknadsföra sig genom damfotboll.

En mer jämställd idrott är en tydlig prioritering för regeringen. Att skattereglerna är generella och tydliga är dock en viktig del i ett fungerande skattesystem.

Anf. 16 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag har skrivit denna interpellation som en uppföljning av det svar jag fick under en frågestund 2016. Jag ställde då frågan till finansministern om dagens skatteregler missgynnar de företag som vill sponsra damidrott. Beskedet jag fick från ministern var att detta är en konsekvens som man inte har önskat av skattelagstiftningen. Hon skulle därför omedelbart gå tillbaka till Finansdepartementet och be sina tjänstemän att titta närmare på detta. Jag är förstås intresserad av vad som sedan har hänt och om någonting har förändrats.

Om vi ser tillbaka i tiden 100 eller kanske 50 år ser vi att det har hänt mycket inom jämställdheten både i samhället och inom idrotten. Antalet aktiva flickor och kvinnor har ökat. Det är fler kvinnliga representanter i styrelser även inom idrottsrörelsen, och fördelningen har blivit mer rättvis. Men det finns mycket kvar att göra.

Fackförbundet Unionen har under 2019 granskat spelarlöner, och där ser man att åtta av tio manliga fotbollsspelare tjänar över 30 000 kronor per månad medan åtta av tio damspelare tjänar mindre än 20 000 kronor per månad.

Riksidrottsförbundet skriver om idrott på lika villkor: ”Jämställdhet inom idrotten är en fråga om demokrati, resurser och intressen. Riksidrottsförbundet vill att kvinnor och män ska ha samma makt att forma idrotten och sitt deltagande i idrottsrörelsen. En jämställd idrott är en förutsättning för framgångsrik idrottsutveckling. Det gynnar inte demokratin, rättvisan, effektiviteten och utvecklingen att i första hand premiera ena halvan av befolkningen. Såväl forskning som människors enskilda erfarenheter, talar för att jämställdhet främjar utvecklingen både för organisationer och individer.”

Riksidrottsförbundet har jämställdhetsmål som man jobbar mot och så vidare, och det handlar om att resurser måste fördelas efter samma principer för män och kvinnor. Då finner sig frågan som jag gärna vill ställa till finansministern: Hur ska det här gå till konkret? Vi vet ju alla att ekonomiska resurser också är makt och gör att man kan ta plats – även när det handlar om idrottsrörelsen. Ökad jämlikhet stavas ekonomiska jämlika incitament.

Johan R Norberg, professor i idrottsvetenskap och utredare vid Centrum för idrottsforskning, säger att idrottsrörelsen har allt att vinna på att fördela makt, inflytande och resurser mer jämlikt.

Enligt mig och många aktiva inom damidrotten bidrar dagens regler till en ojämlig sponsring mellan dam- och herridrott. Skatteverkets riktlinjer får som effekt att de företag som vill sponsra damidrott missgynnas då damidrott i allmänhet har ett lägre marknadsvärde – eller, som ministern beskriver det, då motprestationen värderas lägre. Det här har Elitfotboll Dam, en intresseorganisation för de två högsta ligorna i Sverige, lyft fram i olika skrivningar. Damidrotten riskerar att gå miste om sponsorpengar på grund av rådande system som förstärker strukturer inom idrotten där kvinnor och män behandlas olika.

Jag kommer i min nästa replik ta upp hur det ser ut i dag när företag sponsrar till exempel damidrott och det sociala engagemang som de värdesätter mycket högre än att få till exempel biljetter till matcherna.

Anf. 17 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill tacka Lotta Finstorp för att hon tar upp ett viktigt ämne och visar ett stort engagemang för damidrotten. Det är bra – ju fler som kan vara engagerade i damidrotten desto bättre. Som gammal elitidrottare på damsidan vet jag hur viktigt det är att det finns stöd runt om i samhället för all den tid, kraft och energi som läggs ned inte bara av utövare utan också av många ideella krafter runt om i hela Idrottssverige.

Idrottsrörelsen är en av våra största folkrörelser och betyder mycket för enskilda individer. Sveriges fantastiska idrottsprestationer betyder otroligt mycket för enskilda individer men är också i grunden en demokratisk rörelse och därmed en viktig demokratibyggare som kan få fler människor att värna den demokrati som vi lever i.

Jag tackar också för att Lotta Finstorp ställde den här frågan till mig på frågestunden. Det har gett mig möjlighet att sätta mig in närmare i frågan om sponsring. När jag tittar närmare på den blir det tydligt för mig att det i grunden inte är skattesystemet som missgynnar damidrotten när det gäller sponsring, utan det är tittarna. Det är så många fler som tittar på exempelvis herrfotboll än på damfotboll. Min bild är att det här är ett mindre problem i individuella sporter där herrar och damer tävlar samtidigt. Det är framför allt i lagsporter där damtävlingar och herrtävlingar är vid skilda tillfällen som det är ett problem. Där är det uppenbart

att vi behöver ett större intresse för att titta på till exempel damfotboll, och det var därför jag också tog upp i mitt svar att det är fantastiskt att det var så många som tittade på VM i fotboll. Det någonting som kan öka möjligheterna till sponsring.

Att få upp tittarintresset för damidrott är en uppenbar och viktig väg framåt. En annan möjlighet är också att Riksidrottsförbundet, som fördelar alla de statliga pengarna som går till idrotten, funderar igenom hur man fördelar de pengarna utifrån att möjligheten till sponsorintäkter ser olika ut mellan olika sporter och mellan dam- och herrsport i lagidrotten.

Det är en diskussion som jag hoppas att de som engagerar sig för till exempel damfotboll tar med Riksidrottsförbundet. Regering och riksdag beslutar om resurser till Riksidrottsförbundet, och sedan är det de som fördelar pengarna. Det är naturligtvis en viktig diskussion att ha inom idrottsrörelsen hur man på ett bra sätt kan gynna både dam- och herridrott och både flick- och pojkidrott.

Anf. 18 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Tack, finansministern, för engagemanget i frågan!

Det jag ser när jag tittar på riktlinjerna och Skatteverkets bedömning är att de bygger på gamla sanningar. Det är en lagstiftning som går 40 år tillbaka i tiden då det var mest herrar och pojkar som spelade till exempel fotboll.

Om vi håller oss till lagidrott gör de flesta lag motprestationer för att få sponsring av något slag. Jag tar gärna mitt hemmalag elitdamlaget Eskilstuna United som exempel. Tjejerna i laget lägger många timmars enastående motprestation – det gör många av lagen, ska jag säga, men jag har tittat just på Eskilstuna – i form av socialt engagemang när de hjälper äldre till sjukhusbesök till exempel. Man tränar också flickor i utanförskapsområden, inte bara för att de ska bli duktiga fotbollsspelare utan också för att stärka deras rätt att stå upp för jämställda värderingar.

Hur värderas sådant i pengar när företag går in och sponsrar utifrån den här sortens kriterier? I dag är det bara 20 procent av sponsorpengarna som går till damidrotten trots att antalet utövare är nära nog jämnt fördelat mellan könen. Mycket av detta beror säkert på att det är gamla riktlinjer, gamla sanningar, i skattelagstiftningen när det gäller avdragsrätten.

Linda Wijkström, kommersiell chef på Elitfotboll Dam, säger: Det är Skatteverkets riktlinjer för avdragsrätt som är problemet eftersom sponsringen kopplas till marknadsvärdet på den motprestation som ges.

Det här måste man se över. EY kommer med en rapport på fredag där man just tittat på det här. Där ser man att företagen sponsrar på ett annat sätt än förr, och då måste också lagstiftning och riktlinjer hänga med.

Jag tittade också på en jätteintressant rapport gjord av Mård och Salihu vid Linköpings universitet, Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling. De har studerat: Varför sponsrar företag damlag?

Mård och Salihu ställde också frågan: Finns det kopplingar mellan företagens sponsringsstrategier och deras CSR-arbete, det vill säga företagens samhällsansvar? De fann, precis som EY har gjort i sin rapport som kommer på fredag, att det gjorde det. Företagens motiv att sponsra damidrott grundas inte i exponering för ökad lönsamhet utan även för att det kan påvisa företagets CSR-mål.

Då måste också riktlinjerna stämma med att vi ser en helt annan sponsring i dag. I och med att man ligger kvar på gammalt sätt, med de riktlinjer som finns, blir det så att herridrotten sponsras på ett annat sätt än damidrotten.

Då tänker jag så här: Det här borde väl vara en väldigt bra sak att analysera för en feministisk regering. Hur ser det egentligen ut i dag? På vilket sätt sponsrar man? Måste vi skruva på någonting? Det handlar inte om att det ska bli en ojämlig skattelagstiftning. Det är klart att det måste vara lika regler. Jag håller absolut med finansministern om det. Men det handlar om att få se det svart på vitt: Hur ser det egentligen ut i dag? Man sponsrar nämligen på ett helt annat sätt i dag.

Anf. 19 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är ju inte så att vi har någon särskild skattelagstiftning just vad gäller sponsring, utan det är en del i den generella lagstiftningen. Det är viktigt att ha med sig det. Det som begränsar möjligheterna i fråga om hur man ser på sponsring är förbudet mot att göra avdrag för gåva. Det är en grund i den svenska skattelagstiftningen. Min bedömning är att det finns ett stort stöd i riksdagen för att företag inte ska kunna göra avdrag för gåvor, för det skulle kunna bli ett stort hål vad gäller diverse möjligheter till skatteundandraganden. Det gynnar inte heller idrotten som behöver sina hallar och arenor, som ofta är offentligt stödda, för att kunna utöva verksamheten. Det är en begränsning.

Självklart är det viktigt att man noga tittar på hur riktlinjerna är utformade och på hur den generella lagstiftningen ser ut. Just med anledning av sponsring har det varit en översyn av skattelagstiftningen. Vi har tittat på den nu igen, med anledning av Lotta Finstorps fråga. Jag bedömer att detta fortfarande är relevant. Man bedömde att det inte var lämpligt att göra direkta förändringar med anledning av sponsring.

Lotta Finstorp tar upp Skatteverkets riktlinjer. De är svåra för mig som minister att lägga mig i. Skulle jag göra det skulle säkert någon annan moderat omedelbart anmäla mig till konstitutionsutskottet för ministerstyre. Däremot finns det stora möjligheter för riksdagen att ställa frågor till och också kalla till sig Skatteverket om man är särskilt intresserad av deras riktlinjer vad gäller sponsring.

Anf. 20 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Ja, vi har en uppförbacke kvar innan idrotten är jämställd. Ekonomiska förutsättningar är en viktig pusselbit för att nå målet. Sponsring på elitnivå

är lika nödvändig för damidrotten som för herridrotten, förstås. Därför måste regelverket för det värde som marknadsföringen skapar för det sponsrade företaget tydliggöras. Då behöver det inte bli missförstånd, och då kan vi jobba bättre mot en jämställd idrott.

Det krävs en större transparens i fråga om hur denna värdering görs. Hänsyn måste också tas till den nya tid som vi befinner oss i. Det är självklart en markant ekonomisk skillnad för det företag som sponsrar om det kan göra avdrag för sponsring jämfört med om sponsringen bedöms som en gåva och därmed ett bidrag.

De två rapporter jag har hänvisat till bekräftar att det är samhällsengagemang och CSR-mål som är avgörande när företag sponsrar framför allt damidrott. Därför måste riktlinjerna på något sätt uppdateras, så att vi kan bidra till det mål som jag utgår från att vi alla delar, nämligen en jämställd idrott.

Anf. 21 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Som jag inledde med uppskattar jag verkligen Lotta Finstorp engagemang för damidrotten – ja, för idrotten som helhet och för damidrotten och för damfotbollen. Det är ett engagemang som jag delar. Jag tycker att det är fantastiskt bra att det finns många riksdagsledamöter som kämpar för en jämställd idrott.

Idrotten är något som ger oss stora framgångar i världen. Sverige sätts på kartan när vi är framgångsrika. Idrotten är fantastisk för utövarna. Den fångar upp många barn och ungdomar som kanske annars hade haft det tufft. Många ungdomar får möjlighet att utvecklas som ledare i idrotten. Många mammor får möjlighet att utveckla sitt ledarskap som ledare i idrotten – det är också fantastiskt. Därutöver är det en möjlighet att bygga demokratin underifrån via en folkrörelse.

Det som är problemet med sponsring är att det är fler som tittar på herrfotboll än som tittar på damfotboll. Det är någonting som vi alla kan göra någonting åt. Jag har nu dragit ett litet strå till stacken genom att köpa två biljetter till en match med Lotta Finstorps lag: Eskilstuna United. De möter Limhamn Bunkeflo den 13 oktober kl. 17. Jag vet inte om du har årskort. I så fall har du möjlighet att ta med dig två andra. Men här kommer i alla fall två biljetter. Jag hoppas att det blir en fantastisk match.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellationerna 2019/20:2 och 4 om könsdiskriminering och fängslade strejkande arbetare i Iran

Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att förmå den iranska regeringen att upphäva lagar som begränsar

kvinnors fysiska rörelsefrihet i Iran och om jag och regeringen avser att genom FN förmå Iran att upphäva lagar som diskriminerar kvinnor.

Amineh Kakabaveh har i en annan interpellation frågat mig vad jag avser att göra för att stödja de iranska arbetarnas kamp för fria fackliga organisationer och för att förmå Iran att upphäva domar mot strejkande arbetare. Vidare har Amineh Kakabaveh frågat mig vad jag avser att göra för att stödja iranska journalisters rätt till yttrandefrihet, för att förmå den iranska regimen att avskaffa spöstraffet och för att förmå den iranska regimen att skilja på beslutande och verkställande makt i förhållande till dömande makt.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran är fortsatt mycket allvarlig, vilket också gäller diskriminering av kvinnor och flickor. Den iranska fotbollssupportern Sahar Khodayaris tragiska död påminner om att kvinnor och flickor fortfarande saknar tillträde och lika rättigheter på många områden.

Situationen för fackliga representanter och journalister är också mycket allvarlig. Detsamma gäller att spöstraff är en vanlig påföljd vid vissa brott och att Iran saknar politiskt oberoende rättssystem.

Samtliga dessa aspekter tas upp i UD:s rapport om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran som publicerades 2017.

Situationen för fackliga representanter togs upp på nytt när statsministern – och jag – var på besök i Iran i februari 2017. Då överlämnades också en lista över fängslade aktivister. Flera av dessa har sedan dess frigivits.

Diskriminering av kvinnor och flickor är exempel på frågor som regelbundet tas upp i vår dialog med Iran. Ett konkret resultat av dialogen är det bilaterala samförståndsavtal om samarbete för ökat kvinnligt deltagande som jag undertecknade 2017. Avtalet, som följs upp av Svenska institutet, omfattar såväl arbetsmarknaden som samhällslivet.

Frågor om skyddet av och respekten för mänskliga rättigheter är centrala i Sveriges relation med Iran. Vi arbetar löpande med dessa frågor och tar upp ett brett spektrum av mänskliga rättigheter i alla våra politiska kontakter med landet.

Vikten av mänskliga rättigheter var också en viktig del av de möten jag och min företrädare Margot Wallström hade med Irans utrikesminister Javad Zarif under hans besök i Sverige den 20–21 augusti. Regeringen framförde tydligt sin kritik över situationen för mänskliga rättigheter i Iran.

Utöver den bilaterala dialogen arbetar Sverige också aktivt och löpande med dessa frågor genom EU och i FN för att på så sätt stärka respekten för de mänskliga rättigheterna i Iran. Ett exempel på detta är att Sverige är med i kärngruppen som i Genève årligen lägger fram resolutionen för FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Iran.

För att kunna påverka andra är det ytterst viktigt med dialog, inte minst med länder som har ett annat synsätt än vad Sveriges regering har. Att isolera länder som inte delar våra värderingar är inte någon lösning.

Den svenska regeringen kommer att fortsätta att ha en tydlig dialog med iranska företrädare i frågan om MR-situationen i landet, inklusive diskriminering av kvinnor och flickor, fackliga rättigheter, yttrandefrihet, tillämpningen av spöstraff och vikten av ett självständigt rättssystem. Sverige kommer också att fortsätta att vara en drivande och tydlig röst för allas lika värde inom EU och FN.

Anf. 23 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Jag skulle vilja tacka utrikesministern för ett uttömmande svar om vad regeringen har gjort, även om svaren består av allmänna ordalag om att tillståndet för mänskliga rättigheter är dåligt i Iran och att regeringen lyfter frågorna i dialog och kommittéer inom FN och EU. Det är viktigt, men att få den iranska regimen att inse och ändra sina apartheid- och sharialagar är också väldigt viktigt, och jag hoppas att regeringen kommer att fortsätta med detta.

Regimens repression och förföljelser har fortsatt under alla dessa år även om man har haft dialog med dem. Kvinnor fängslas. Vi har här många gånger lyft de iranska kvinnornas situation. Vi har här i kammaren många gånger lyft situationen för arbetare, journalister, kurder, andra minoriteter och så vidare. Det måste vi fortsätta att göra tills vi förmår den iranska regimen att ändra sina lagar.

Irans fängelser är fyllda av människorättskämpar och socialister. Kvinnorättsaktivisten Nasrin Sotoudeh har vi många gånger lyft fram här i kammaren. Hon är advokat och ville företräda kvinnor som tog av sig slöjan. Hon fick 38 års fängelse och 148 piskrapp, bara för att hon företräder kvinnor som inte vill ha sharialagar. Jag vill att regeringen kämpar på med detta och i dialogen med Iran kräver avskaffande av sharialagar.

I kampen mot apartheid i Sydafrika var det många som offrade livet. Så har också skett i Iran. I vanmakt över att inte få rätt att röra sig fritt och besöka en fotbollsmatch tände åtalade Sahar Khodayari eld på sig själv och brändes till döds. Hon vill ha samma rätt som männen att se en fotbollsmatch. Hon valde ett liknande öde som suffragetten Emily Davison gjorde då hon kastade sig fram den engelske kungens häst och dog 1913.

Vi vill inte se ett oräkneligt antal kvinnor och flickor få fleråriga fängelsestraff och piskrapp enbart för att de vill ha sina grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

I dag ser vi i Iran ett massivt, vardagligt könsförtryck av kvinnor av samma typ som den svarta befolkningen utsattes för i Sydafrika. Könsapartheid och könsförtryck rättfärdigas ideologiskt i Iran utifrån religiösa föreställningar.

Världssamfundet förmådde efter många år tvinga Sydafrika att ändra sin hållning. Den svenska regeringen spelade då en viktig roll mot apartheid. I dag måste Sverige spela samma roll när det gäller apartheidlagar som har varat i 40 år mot kvinnor i Iran.

Därför skulle jag vilja fråga: Kommer Sverige att kräva frigivning av Nasrin Sotoudeh och den svenska

KI-forskaren Ahmadreza? Kommer Sverige att kräva frigivning av arbetaraktivisterna vid Haft Tapeh, som jag nämnde i min interpellation? Flera av dem har fått 18 års fängelse endast på grund av att de har strejkat för att få sina löner utbetalda. De journalister som skrev om strejken har också fått fängelsestraff.

Anf. 24 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Först och främst vill jag gratulera utrikesministern till det nya uppdraget. Jag har länge följt utrikesministers arbete när det gäller mänskliga rättigheter, fackliga rättigheter och hbt-rättigheter. Inte minst träffades vi i första ledet på pride i somras.

Jag vet också att utrikesministern är oerhört skarp när hon talar med olika organisationer och företrädare för olika länder, något som jag har haft förmånen att kunna följa i vissa sammanhang.

Jag vill också tacka Amineh Kakabaveh för att hon konsekvent lyfter mänskliga rättigheter i Iran med en stringens som få andra. En av de frågor som hon ställer handlar om journalister, och vi har kunnat se att även de som försvarar dem som är utsatta för förföljelser blir förföljda.

Ett exempel är Nasrin Sotoudeh. Hon har bland annat försvarat bahaier i Iran, den största icke-muslimska minoriteten i landet. I förra veckan kom en FN-rapport om bahaernas situation i Iran, och det står så här: De mest flagranta former av förtryck, förföljelse och trakasserande har följt bahaerna de senaste 40 åren. Räder, arresteringar, häktningar eller fängslande är konstanta hot och fortsätter huvudsakligen att känneteckna förföljelsen av landets bahaier.

Avsaknaden av konstitutionellt och juridiskt erkännande av icke erkända minoriteter medför att deras anhängare nekas grundläggande mänskliga rättigheter. Eftersom de faller utanför landets juridiska ramar blir icke erkända religiösa minoriteter såsom bahaier, kristna konvertiter och sufier måltavlor för diskriminerande lagstiftning och praxis. Det gäller även dem som försvarar dem och deras rättigheter.

Det är djupt problematiskt med förföljelserna av fackliga arbetare, och om jag inte minns helt fel tror jag att utrikesministern har tagit upp fackliga rättigheter med företrädare för Iran och även nått viss framgång i detta. Det handlar också om journalister, advokater och minoriteter. Bahaier är en av minoriteterna, men även balucher, kurder och en massa andra minoriteter blir förföljda enbart för att de är minoriteter.

Jag undrar därför: Kommer utrikesministern också att lyfta exempelvis bahaier i sina fortsatta möten med företrädare för Iran?

Anf. 25 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag ska försöka besvara frågorna från både Amineh Kakabaveh och Anders Österberg.

Irans rättsväsen är, som Amineh Kakabaveh påpekade, inte oberoende. Rättsväsendets arbets sätt är inte transparent, och det är vedertaget att politisk inblandning förekommer. Rättsstatens principer respekteras inte i Iran. Exempelvis frihetsberövas personer utan att

informas om vad de står åtalade för, och personer sitter frihetsberövade utan rättegång. Dessa aspekter lyfts upp i våra kontakter med Iran.

Den isoleringspolitik som riktats mot Iran det senaste decenniet har inte lett till några positiva framsteg när det gäller det iranska rättsväsendet och situationen för de mänskliga rättigheterna. Det är viktigt att vi fortsätter med en väg framåt där dialog och möten sätts i fokus.

MR-situationen i Iran är utan tvivel mycket allvarlig, även med en reformvänlig regering på plats. Men att förbättra situationen kan ta lång tid, särskilt i ett land där det finns starka konservativa krafter inom regeringen som försöker motarbeta framsteg när det gäller mänskliga rättigheter. Det är dock bättre med en sådan regering än en ännu mer konservativ regering.

Diskrimineringen av kvinnor och flickor är ett exempel på frågor som regelbundet tas upp i regeringens dialog med Iran. Att skydda, främja och stödja ett brett spektrum av människorättsförsvarare är en annan tydlig prioritering i svensk utrikespolitik. Den hårda domen mot Nasrin Sotoudeh är ett exempel på hur den iranska regimen inte respekterar rättsstatens principer. Utrikesdepartementet i Stockholm tog därför omgående upp fallet Sotoudeh under samtal med seniora iranska företrädare på hög nivå, inklusive den iranska ambassadören. Fallet Sotoudeh togs också upp under utrikesminister Zarifs besök i Sverige.

Jag vill också till Anders Österberg svara att regeringen delar hans oro över bahaernas svåra situation i Iran. Bahaerna är särskilt utsatta för diskriminering och hindras från att utöva sin religion. Regeringen tar återkommande upp minoriteternas, inklusive bahaernas, situation i Iran. Detta skedde senast under utrikesminister Zarifs besök i Sverige i augusti.

Jag hade också själv möjligheten att besöka Babs helgedom i Haifa i somras. Jag är glad över att denna vackra och inspirerande plats är upptagen på Unescos världsarvslista.

Situationen för minoriteter i Iran har också lyfts upp i UD:s rapport *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran* från april 2017. Utöver bilaterala kontakter och dialog arbetar vi systematiskt och löpande med situationen för Irans minoriteter genom EU, i FN och i kontakter med iranska företrädare. Detsamma gäller situationen för fackligt aktiva journalister och advokater i Iran.

FN:s specialrapportör för MR-situationen i Iran, vars mandat Sverige har varit drivande i att förnya varje år, uppmärksammar minoriteternas, i synnerhet bahaernas, situation. Specialrapportörens senaste rapport över situationen för MR i Iran lyfter också, som Anders Österberg påpekar, ingående fram diskrimineringen av bahaerna.

I november 2019 granskas Iran i FN:s universella granskningsmekanism, the Universal Periodic Review. UPR är en återkommande granskning av situationen för de mänskliga rättigheterna i samtliga FN:s medlemsstater. Senast Iran granskades, 2014, gav Sve-

rige bland annat en rekommendation om att vidta åtgärder mot diskriminering av etniska och religiösa minoriteter.

Anf. 26 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Vi är helt överens om hur eländig och fruktansvärd situationen är för mänskliga rättigheter i Iran.

Jag sa att det är viktigt med dialog, och det är bra att Sverige driver frågorna. Jag tror verkligen på dig, ministern, och jag trodde på Margot. Jag glömde i mitt första inlägg att gratulera ministern till posten.

Jag saknar svar på konkreta frågor. När det handlade om fartyget Stena Impero kunde man ställa motkrav. Fartyget släpptes fritt eftersom det handlade om handel och business, men så fort det handlar om mänskliga rättigheter går det inte att förbjuda Iran att förändra sig. Landet har fört Sveriges regering och andra regeringar bakom ljuset, till exempel att det under Khatami och Rohani har blivit bättre. Men det har varit som att välja mellan pest och kolera.

Jag håller med om att Irans rättssystem bygger på att väktarrådet bestämmer, inte presidenten eller en utrikesminister. Men väktarrådet har varit deras följare. Under både Khatami och Rohani har det skett summariska avrättningar, och många människorättskämpar har hängts i lyftkranar på offentliga platser. Detta har jag lyft upp många gånger; det är ett ofattbart barbari.

Jag ställer än en gång frågan: Kommer utrikesministern att konkret kräva att Iran respekterar oberoende fackliga föreningar? Det går annars att ställa ultimatum att Iran ska ställas utanför ILO. En av kärnkonventionerna är att respektera oberoende fackliga föreningar. Arbetarna vid Haft Tapeh ville få sina löner utbetalda, och för detta får de sitta i fängelse 18, 15 eller 7 år. Där finns många kvinnor. Esmail Bakhshi är en av dem som har fängslats. Han har dömts till över 70 piskrapp.

Vi måste ställa konkreta krav, till exempel frigivning av Ahmadreza Djalali. Går det att ställa krav på Iran att omvandla dödsstraff till livstid? Det handlar om att på något sätt hindra att människor avrättas på löpande band utan bevis, rättegång eller tillgång till advokat.

Det är viktigt med dessa diskussioner, annars kommer Iran att ställa krav på Sverige och västvärlden att betala i form av att Iran kommer att tillverka vapen. På så sätt har denna regering agerat i 40 år, på bekostnad av mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, minoriteters rättigheter och arbetares rättigheter.

Det ställs krav på oss. Det är inte bara för att tusentals iranier och kurder bor i Sverige, utan det är för att frågan om mänskliga rättigheter och kvinnor förtjänar en egen debatt i kammaren. Därför är jag lite bekymrad över att vi inte har fått tala mer om kvinnors rättigheter. Det räcker inte med att under någon timme eller 20 minuter lyfta upp dessa fall, bland annat fruktansvärda, barbariska dödsdomar, piskrapp och spöstraff.

Jag hoppas att jag får svar på de frågor jag har ställt till utrikesministern.

(Applåder)

Anf. 27 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Jag vill också rikta mitt tack till utrikesministern för svaret. Jag tycker att det var tydliggörande.

Jag vill lyfta upp ytterligare en minoritet. En av de mest brutala bilderna jag har sett från Iran är två lyftkranar. I de två lyftkranarna hänger två unga killar. De har hängts, dödats, på grund av att de älskar varandra. Det är så oerhört brutalt och barbariskt.

Jag hoppas att utrikesministern, som var den första utrikesministern som gick i ett pridetag i Baltikum, en dag kommer att vara den första att gå i ett pridetag i Teheran. Vägen dit kommer att vara lång, men vi vet också att historien kan skifta snabbt. Förhoppningsvis kommer folket i Iran att en dag bli fritt. Förhoppningsvis en dag kommer vi se att även fackliga rättigheter, kvinnors rättigheter, hbt-rättigheter och minoriteters rättigheter kommer att respekteras.

Jag önskar utrikesministern lycka till med den fortsatta dialogen. Det är ett oerhört viktigt arbete, och det är inte heller alltid lätt när man sitter öga mot öga att lyfta upp frågorna. Men tack så mycket för att utrikesministern gör det.

Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! För att börja med Anders Österberg: Jag skulle också vara den första att gå i ett pridetag i Teheran. Jag tog faktiskt upp – jag undrar om jag inte var den enda – hbtq-personers rättigheter i FN förra veckan eftersom jag tycker att det tas upp alldeles för lite i de multilaterala sammanhangen.

Det tål att upprepas att Sverige faktiskt tar upp mänskliga rättigheter i alla politiska kontakter med Iran. Vi fortsätter att vara tydliga och ha en väldigt skarp dialog.

Jag skulle vilja säga att det inte bara är när det gäller handel som man kan få till förändringar. Under besöket som statsministern, jag själv och en lång rad kvinnor gjorde i Iran 2017 gav vi en lång lista på fängslade fackliga företrädare. Nu vid utrikesministerns besök fick vi veta att en stor del av dessa har frigivits. Vi vill naturligtvis att samtliga ska friges, men jag menar att det spelar roll att man trycker på.

När det gäller Ahmadreza Djalali tar vi upp också det. Också det specifika fallet tog vi upp när Zarif var här. Vi kräver att dödsdomen inte verkställs. Vi har tillsammans med övriga EU-länder protesterat mot ett verkställande vid flera tillfällen, och vi fortsätter att begära tillträde till honom med olika konsulära ansträngningar.

Den omfattande tillämpningen av dödsstraffet i Iran, där också minderåriga utsätts för dödsstraff, är mycket bekymmersam. Det är en av de frågor som EU driver aktivt i relationerna med Iran. Sveriges hållning när det gäller dödsstraffet är mycket väl känd: Det är omänskligt, det är grymt, det är oåterkalleligt och det strider mot de mänskliga rättigheterna. Vi fördömer dödsstraffets tillämpning i alla former.

Om man ska säga något i positiv riktning är det att antalet avrättningar i Iran föll med ungefär 50 procent under 2018. Det handlade framför allt om dödsstraff som utdömts i narkotikarelaterade fall.

EU har också sanktioner mot Iran, som Sverige naturligtvis deltar i, avseende mänskliga rättigheter sedan 2011. Det är restriktiva åtgärder, det är frysning av tillgångar och ekonomiska resurser och det är reserestriktioner. Senast i april förlängde vi dessa sanktioner mot Iran. Det är personer som är ansvariga för allvarliga kränkningar som är utsatta för dessa sanktioner från hela EU.

Jag vill bara påminna om Universal Periodic Review, som kommer att genomföras i november i år. Där kan Sverige ta upp i princip alla de frågor som både Anders Österberg och Amineh Kakabaveh tagit upp som frågor som ska granskas. Förra gången tog vi bland annat upp rekommendationer att journalisters säkerhet och yttrandefrihet skulle granskas särskilt.

Vi håller alltså med varandra om mycket. Situationen är förfärlig när det gäller mänskliga rättigheter. Men sättet är inte isolering, utan sättet är ändå dialog.

Anf. 29 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack, utrikesministern!

Jag vet att Sverige har ambitioner. Jag vet att utrikesministern verkligen vill göra sitt bästa. Vad jag vill säga är att i den dialogen måste man vara konkret. Det räcker inte med allmänna ordalag om mänskliga rättigheter.

Jag vet också att de här fallen var viktiga. Vi i det iranska nätverket i riksdagen samarbetar med både LO och Transport, och LO och Transport lyfter ständigt fram dessa frågor i andra delar av världen men också här i Sverige med Sveriges regering. Därför är det viktigt att lyssna på fackföreningarna. Det är ILO:s kärnkonventioner som gäller. Iran har skrivit på. Respekterar de inte dem, då ska man ställa krav på att de ska ställas utanför eller utmana dem.

Jag är för dialog. Jag säger inte att vi ska stänga dörrarna. Däremot säger jag att man ska vara konkret med en regim som på löpande band avrättar sina medborgare.

Att Iran frigav arbetaraktivisterna var inte på grund av att man ville det. Det var på grund av att en massprotest av arbetare i många städer nu har pågått i över ett år. Den pågår varje dag. Dessutom var dessa arbetaraktivister utsatta för tortyr. Mångas hälsa var påverkad av umbäranden, precis som i Ahmadrezas fall, och därför var man tvungen att frige dem.

Iran avrättar också många, till exempel araber i södra delen av landet, kurder, balucher och bahaier och politiskt aktiva. Man säger att de använt droger och alkohol och är brottslingar. Detta anses normalt, och vi som vet om det vet att det sker ständigt.

Jag hoppas att utrikesministern i sitt sista inlägg säger om hon kräver frigivning av de människor jag nämnde.

Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sveriges position när det gäller respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är som tidigare nämnt tydlig. Vi har kritiserat Iran upprepade gånger. Vi är väldigt konkreta. Vi tar alltid upp enskilda fall, och det leder ibland till resultat.

Vi tar också upp diskriminering av kvinnor och flickor. Vi tar alltid upp fackliga rättigheter, yttrandefrihet, tillämpning av spöstraff och – det är viktigt – ett självständigt rättsväsen.

Den feministiska utrikespolitiken gör också skillnad och behövs. Vi har specifikt tagit upp fallen Nasrin Sotoudeh och Sahar Khodayari. Vi har tagit upp att systematisk diskriminering och underordning fortsätter att prägla livet för flickor och kvinnor i Iran, precis som i många andra delar av världen. Vi har bidragit till ett synsätt som anger jämställdhet som en grundläggande del för utveckling och en absolut grundläggande del när det gäller utvecklings-, utrikes- och handelspolitik och som en motkraft när man undergräver dessa rättigheter.

Jag vill avsluta med att understryka det allvar med vilket jag ser på situationen för mänskliga rättigheter i Iran. Vi kommer att fortsätta vara drivande för att man ska respektera de mänskliga rättigheterna. Vi kommer att fortsätta vara mycket konkreta och ta upp specifika fall.

Vi kommer också att fortsätta med dialog och inte isolering. Men som jag tolkar Amineh Kakabaveh är även hon beredd att fortsätta med dialog så länge den är konkret och med tydlig kritik.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2019/20:5 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Portugal

2019/20:12 Genomförande av regler om beskattning av inkomst från obeaktat fast driftställe i EU:s direktiv mot skatteundandraganden

2019/20:13 Genomförande av regler i EU:s direktiv mot skatteundandragande för att neutralisera effekterna av hybrida missmatchningar

2019/20:19 Förlängda möjligheter för migrationsdomstolarna att överlämna mål

2019/20:20 Nya anståndsregler i vissa gränsöverskridande situationer samt ändring av reglerna om periodiseringsfonder och ersättningsfonder vid utflyttning

2019/20:22 Förbättrat genomförande av avfallsdirektivet

2019/20:23 Skyldigheter för kreditinstitut att tillhandahålla kontantjänster

Motioner

med anledning av prop. 2018/19:147 Kamerabevakning i brottsbekämpningen – ett enklare förfarande
2019/20:108 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

med anledning av prop. 2018/19:155 Ett stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och myndighetsutövning

2019/20:110 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)
2019/20:263 av Johan Hedin m.fl. (C)
2019/20:288 av Johan Forssell m.fl. (M)
2019/20:300 av Johan Pehrson m.fl. (L)
2019/20:316 av Andreas Carlson m.fl. (KD)
2019/20:361 av Adam Marttinen m.fl. (SD)

§ 13 Beslut om förlängd motionstid

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för skr. 2019/20:17 *Sveriges feministiska utrikespolitik* skulle förlängas till och med *torsdagen den 17 oktober*.

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 september

2019/20:20 Dålig arbetsmiljö på Mynak
av *Saila Quicklund* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

den 30 september

2019/20:21 Beskattningen av bensin och diesel
av *Edward Riedl* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
2019/20:22 Utvecklingstid
av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)
2019/20:23 Den ökande arbetslösheten
av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)
2019/20:24 BDS-rörelsen och regeringens arbete mot antisemitism
av *Lars Adaktusson* (KD)
till statsminister Stefan Löfven (S)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 september

2019/20:61 Kompetensutvisningar
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:62 Dansk public service i Skåne
av *Per-Arne Håkansson* (S)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)
2019/20:63 En utredning om vårdmomsen
av *Hampus Hagman* (KD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
2019/20:64 Digital transformation av samhällsbyggnadsprocessen
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

den 30 september

2019/20:65 Hög sjukfrånvaro hos kvinnor
av *Katarina Brännström* (M)
till statsrådet Annika Strandhäll (S)
2019/20:67 Visitationszoner
av *Ellen Juntti* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2019/20:66 Pensionärer som missar bostadstillägg
av *Katarina Brännström* (M)
till statsrådet Annika Strandhäll (S)
2019/20:68 Förbättrade relationer med Israel
av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2019/20:69 Påtvingat deltagande för svenska grundskoleelever i sammankomster för opinionsbildning
av *Mikael Strandman* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)
2019/20:70 Copyrightdirektivet
av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 30 september

2019/20:17 Elsparkcyklar
av *Lars Beckman* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2019/20:22 Inför ICAO:s toppmöte och flygets skattebefrielse
av *Jens Holm* (V)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
2019/20:28 Mediefrihet i Georgien
av *Margareta Cederfelt* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2019/20:29 Kvinnors trygghet i OSSE:s medlemsländer
av *Margareta Cederfelt* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.38.

Sammanträdet leddes av tredje vice talmannen.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Meddelande om frågestund.....	1
§ 4 Meddelande om partiledardebatt.....	1
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 7 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 8 Svar på interpellation 2018/19:312 om en avvägning mellan havsbaserad vindkraft och naturvärden.....	2
Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	2
Anf. 2 STAFFAN EKLÖF (SD).....	2
Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	3
Anf. 4 STAFFAN EKLÖF (SD).....	3
Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	4
Anf. 6 STAFFAN EKLÖF (SD).....	4
Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	5
§ 9 Svar på interpellation 2018/19:314 om en moderniserad och teknikneutral gentekniklagstiftning.....	5
Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	5
Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD).....	5
Anf. 10 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	6
Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD).....	6
Anf. 12 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	7
Anf. 13 STAFFAN EKLÖF (SD).....	7
Anf. 14 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP).....	8
§ 10 Svar på interpellation 2018/19:318 om sponsring av damidrott.....	8
Anf. 15 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	8
Anf. 16 LOTTA FINSTORP (M).....	8
Anf. 17 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	9
Anf. 18 LOTTA FINSTORP (M).....	9
Anf. 19 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	10
Anf. 20 LOTTA FINSTORP (M).....	10
Anf. 21 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	10
§ 11 Svar på interpellationerna 2019/20:2 och 4 om könsdiskriminering och fängslade strejkande arbetare i Iran ...	10
Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	10
Anf. 23 AMINEH KAKABAVEH (-).....	11
Anf. 24 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	12
Anf. 25 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	12
Anf. 26 AMINEH KAKABAVEH (-).....	13
Anf. 27 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	13
Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	13
Anf. 29 AMINEH KAKABAVEH (-).....	14
Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	14
§ 12 Bordläggning.....	14
§ 13 Beslut om förlängd motionstid.....	15
§ 14 Anmälan om interpellationer.....	15
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	15
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	15
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.38.....	16